

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

Гайд для розмежування правового статусу «Адвокат» vs «Лобіст»

Комітет з питань лобіювання Національної асоціації адвокатів України

Вступ

Цей гайд підготовлено Комітетом з питань лобіювання Національної асоціації адвокатів України (НААУ) з метою ознайомлення адвокатської спільноти з особливостями поєднання адвокатської діяльності з лобістською, а також для чіткого розмежування правового статусу адвоката та лобіста.

Документ покликаний:

- окреслити базові поняття, правові рамки та сфери діяльності адвоката й лобіста
- звернути увагу на потенційні ризики та обмеження при перетині двох професій
- надати практичні орієнтири для адвокатів, які залучені або планують залучатися до представлення інтересів клієнтів шляхом здійснення лобістської діяльності

Головна мета – забезпечити розуміння того, де закінчується адвокатська функція і починається лобістська, та як діяти у цих межах відповідно до етичних стандартів і чинного законодавства України.

Цей гайд підготовлено членами Ради Комітету Національної асоціації адвокатів України з питань лобіювання:

ТЮТЮННИК ВАЛЕНТИНА АНАТОЛІЇВНА
Адвокат, член Ради Комітету НААУ з питань лобіювання.

Спеціаліст з питань правового статусу суб'єктів лобіювання, методів та обмежень під час здійснення лобіювання, а також з питань визначення та застосування відповідних видів економічної діяльності (КВЕД), пов'язаних із лобістською діяльністю.

ШАПОВАЛОВА ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

Адвокат, заступник голови Комітету НААУ з питань лобіювання.

Автор навчальної програми професійної етики: «Лобізм і адвокація: Мистецтво впливу на публічну політику» в Національній асоціації лобістів України.

КОПІЙКО ЮЛІЯ СЕРГІЇВНА
Адвокат, член Ради Комітету НААУ з питань лобіювання.

Спеціаліст з питань реєстрації суб'єктів лобіювання, нагляду за їх діяльністю, звітності та відповідальності суб'єктів лобіювання, а також з питань розроблення, аналізу та укладення договорів про надання послуг з лобіювання.

Сфера діяльності

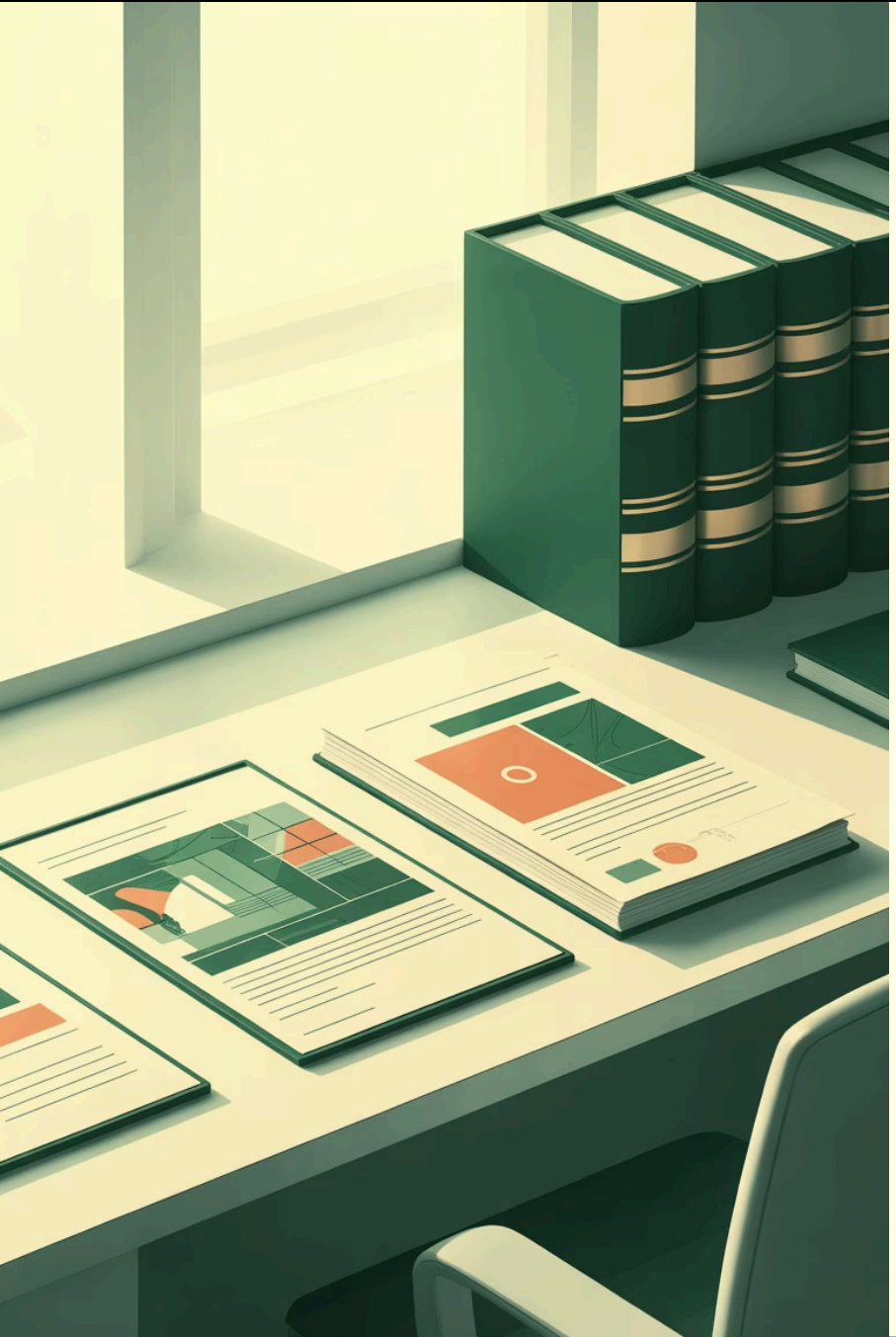
Адвокат

Діє в межах судової та правової системи, представляє інтереси клієнтів у судах, органах державної влади, здійснює юридичний захист, консультування, складання документів.

Лобіст

Здійснює діяльність з метою впливу (спроби впливу) на об'єкт лобіювання в комерційних інтересах бенефіціара за винагороду.

УВАГА! Законодавством не заборонено поєднувати (суміщати) адвокатську та лобістську діяльність.

Мета діяльності

Адвокат

Здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги клієнту.

Лобіст

Вплив на суб'єкта лобіювання для прийняття (видання) нормативно-правового акта, внесення до нього змін, втрати чинності (скасування) нормативно-правовим актом в комерційних інтересах бенефіціара (замовника).

Правове регулювання діяльності

Адвокатура

Регулюється Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Правилами адвокатської етики.

Професійне самоврядування:

1. З'їзд адвокатів України
2. Рада адвокатів України
3. Національна асоціація адвокатів України
4. Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури
5. Вища ревізійна комісія адвокатури
6. Конференція адвокатів регіону
7. Рада адвокатів регіону
8. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури
9. Ревізійна комісія адвокатів регіону

Лобіювання

Регулюється Законом «Про лобіювання», Правилами етичної поведінки суб'єктів лобіювання.

Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) є органом, який відповідає за реалізацію та регулювання лобіювання в Україні та здійснює нагляд за діяльністю лобістів через Реєстр прозорості.

Вимоги до набуття статусу

Адвокат

- Стаж роботи в галузі права не менше 2 років
- Кваліфікаційний іспит
- Стажування
- Складення присяги адвоката
- Отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю

Дані щодо адвоката вносяться до Єдиного реєстру адвокатів України. Існують вимоги щодо несумісності та щодо конфлікту інтересів.

Лобіст

Набуття статусу суб'єкта лобіювання з дня внесення до Реєстру прозорості запису про її реєстрацію суб'єктом лобіювання.

Законом встановлені обмеження щодо фізичних та юридичних осіб, які не можуть бути лобістами.

Підстава здійснення діяльності

Для адвоката

Договір про надання правничої допомоги, який регулюється Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Цивільним кодексом України з урахуванням Правилам адвокатської етики.

Для лобіста

Договір про надання послуг з лобіювання, який укладається відповідно до вимог, визначених Законом України «Про лобіювання» та Цивільним кодексом України з урахуванням Правил етичної поведінки суб'єктів лобіювання.

УВАГА! Лобіювання не належить до інших видів правничої допомоги, а тому послуги з лобіювання не можуть надаватися за договором про надання правничої допомоги.

Вимоги щодо етичної поведінки

Адвокат

Визначені Правилами адвокатської етики.

Основні:

- Неприпустимість конфлікту інтересів
- Забезпечення адвокатської таємниці
- Пріоритет інтересів клієнтів
- Вимоги до рекламування діяльності

Лобіст

Визначені Правилами етичної поведінки суб'єктів лобіювання.

Основні:

- Уникнення недоброчесного впливу
- Запобігання конфлікту інтересів
- Взаємодія з іншими лобістами

Інструменти (методи) діяльності

Адвокат

Юридичні інструменти:

- Позови
- Апеляції
- Клопотання
- Адвокатські запити
- Правові висновки
- Інше

Лобіст

Комунікаційні та аналітичні інструменти:

- Підготовка та розповсюдження реклами, пропозицій, програмних і позиційних документів
- Аналітичні матеріали, результати соціологічних та інших досліджень
- Участь у зустрічах, конференціях, заходах
- Організація проведення публічних заходів, інформаційних кампаній
- Інші заходи, не заборонені законом

Підстави для відмови клієнту в укладенні договору

Адвокат

- У разі конфлікту інтересів
- Якщо доручення клієнта виходить за межі професійних прав і обов'язків адвоката
- Результат, досягнення якого бажає клієнт, або засоби його досягнення, на яких він наполягає, є протиправними, суперечать моральним засадам суспільства, присязі адвоката України, правилам адвокатської етики
- Адвокат брав участь у відповідному провадженні, і це є підставою для його відводу згідно з процесуальним законом
- Виконання договору може призвести до розголошення адвокатської таємниці
- Адвокат є членом сім'ї або близьким родичем посадової особи, яка брала або бере участь у господарському, цивільному, адміністративному судочинстві, кримінальному провадженні, розгляді справи про адміністративне правопорушення
- Виконання договору може суперечити інтересам адвоката, членів його сім'ї або близьких родичів, адвокатського бюро або адвокатського об'єднання
- Адвокат надає правничу допомогу іншій особі, інтереси якої можуть суперечити інтересам особи, яка звернулася щодо укладення

Обмеження щодо клієнтів лобіста

Законом «Про лобіювання» визначені обмеження, хто не може бути клієнтом лобіста:

- [ ] **Публічні службовці**

  Чинний публічний службовець або той, який звільнився менше року тому

- [ ] **Особи з судимістю**

  Людина з непогашеною / не знятою судимістю (крім реабілітованих), або особа, яка має адмінстягнення за корупцію або діючу заборону на лобіювання

- [ ] **Зв'язок з росією**

  Громадянин або резидент росії; компанії, зареєстровані на території росії або пов'язані з нею

- [ ] **Державні органи**

  Будь-який державний орган, орган місцевого самоврядування чи інша установа публічного права

- [ ] **Санкції та тероризм**

  Особи, пов'язані з терористичною діяльністю або ті, хто знаходиться під санкціями (зокрема міжнародними)

- [ ] **Інші категорії**

  Суб'єкти забезпечення правотворчої діяльності; медіа; політичні партії; релігійні організації; кандидати на виборах

УВАГА! Також встановлені обмеження щодо джерел фінансування, зокрема, отримання від певної категорії осіб, іноземної держави, визнаної згідно із законом державою-окупантом та/або державою-агресором щодо України, юридичних осіб та інших організацій, які повністю фінансуються такою державою, зареєстровані або перебувають у такій державі, а також кошти державного та місцевих бюджетів.

Результат діяльності та оплата послуг

Результат діяльності адвоката

Рішення суду, укладення мирової угоди, правовий захист клієнта

Результат діяльності лобіста

Зміна або прийняття закону, нормативного акта, державної політики чи програми

Оплата послуг адвоката

Гонорар + відшкодування фактичних витрат.

Важливо: Право адвоката на отримання невнесеного (недовнесеного) гонорару не залежить від результату виконання доручення.

Оплата послуг лобіста

Винагорода + відшкодування фактичних витрат.

Важливо: Забороняється встановлення розміру винагороди суб'єкта лобіювання залежно від результатів лобіювання.

Конфлікт інтересів

Конфлікт інтересів адвоката

Суперечність між особистими інтересами адвоката та його професійними правами і обов'язками, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість під час виконання адвокатом його професійних обов'язків, а також на вчинення чи невчинення ним дій під час здійснення адвокатської діяльності.

Конфлікт інтересів лобіста

Суперечність між комерційними інтересами бенефіціарів суб'єкта лобіювання, інтересами чи правами суб'єкта лобіювання та його обов'язками, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість суб'єкта лобіювання під час здійснення ним лобіювання.

Оподаткування та контроль за діяльністю

Оподаткування діяльності

Адвокат

Діяльність оподатковується відповідно до обраної форми діяльності:

- індивідуальна діяльність;
- адвокатське бюро;
- адвокатське об’єднання.

Лобіст

Наразі особливості оподаткування законодавчо не врегульовані, відповідно така діяльність оподатковується відповідно до обраної форми діяльності: самозайнята особа, ФОП, юридична особа.

Контроль за діяльністю

Адвокат

Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури здійснює притягнення адвоката до відповідальності. Адвоката може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження з підстав, передбачених Законом України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність".

Лобіст

Державний нагляд за дотриманням вимог законодавства з питань лобіювання здійснює Національне агентство з питань запобігання корупції.

Відповідальність

Адвокат

Дисциплінарна відповідальність:

Адвоката може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження з підстав, передбачених Законом України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність".

Дисциплінарне провадження - процедура розгляду письмової скарги, яка містить відомості про наявність у діях адвоката ознак дисциплінарного проступку.

Дисциплінарне провадження стосовно адвоката здійснюється кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури за адресою робочого місця адвоката, зазначеною в Єдиному реєстрі адвокатів України.

Лобіст

Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення законодавства у сфері лобіювання».

Статтю 24 КУпАП доповнено новим видом адміністративних стягнень: **"заборона здійснення лобіювання"**.

В статті 25 КУпАП визначено, що заборона здійснення лобіювання застосовується тільки як додаткове адміністративне стягнення.

КУпАП доповнено статтями:

- Стаття 188-46-1. Незаконне здійснення лобіювання
- Стаття 188-46-2. Порушення законодавства у сфері лобіювання

Зупинення / припинення діяльності

Адвокат

Зупинення та припинення може бути здійснено як добровільно, так і примусово, зокрема у разі дисциплінарного стягнення, обвинувального вироку суду та інших підстав.

Лобіст

Припинення – як добровільно, так і за ініціативою НАЗК; зупинення – як добровільно, так і шляхом застосування до суб'єкта лобіювання адміністративного стягнення у вигляді заборони здійснення лобіювання.

Додаткові вимоги (звітність і підвищення кваліфікації)

Адвокат

Зобов'язаний щорічно здійснювати підвищення професійного рівня

Лобіст

Суб'єкт лобіювання зобов'язаний подавати до Реєстру прозорості звіт щодо лобіювання за кожне півріччя:

1. За перше півріччя - до 31 липня включно звітного року
2. За друге півріччя - до 31 січня включно року, наступного за звітним

Перехідними положеннями Закону про лобіювання встановлено, що суб'єкт лобіювання вперше подає звіт - до 31 січня 2026 року.

УВАГА! Звіт щодо лобіювання подається в електронній формі через кабінет в Реєстрі прозорості.

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

unba.org.ua